

ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики
01008, м. Київ, вул. М.Грушевського, 5

кандидатів на посаду судді
місцевого суду

Щодо законопроекту № 4055

ЗАЯВА

04.09.2020 зареєстровано проект Закону «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких Законів України щодо заповнення вакантних посад суддів місцевих судів», надалі – Законопроект № 4055. Зокрема, Законопроектом № 4055 пропонується «До моменту формування складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вища рада правосуддя завершує процедуру добору кандидатів на посаду судді місцевого суду, оголошеного рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 3 квітня 2017 року № 28/зп-17».

Законопроект № 4055 безпосередньо стосується наших прав та обов'язків, як осіб, що є учасниками добору кандидатів на посаду судді місцевого суду, оголошеного рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 3 квітня 2017 року № 28/зп-17», у зв'язку з чим, при розгляді вказаного законопроекту, просимо Вас звернути увагу на наступне.

03.04.2017 Вищою кваліфікаційною комісією суддів України було оголошено добір кандидатів на посаду судді місцевого суду.

За період добору, який триває вже більше трьох років, кандидати на посаду судді пройшли через фільтр численних прозорих процедур, які передбачені Законом України "Про судоустрій і статус суддів", зокрема, внаслідок відбіркового іспиту у 2017 році, який включав в себе перевірку загальних теоретичних знань у сфері права та рівня володіння державною мовою, з 4128 правників відібрано 700 фахових юристів, які склали тестування морально-психологічних якостей, пройшли співбесіду з психологом, спеціальну перевірку, а також спеціальну підготовку у Національній школі суддів України. Ця підготовка для 370 кандидатів на посаду судді, які не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді, а є такими фахівцями в галузі права як: адвокати, прокурори, науковці, юрисконсультанти, склала дев'ять місяців і завершилась 24 травня 2019 року.

У період з 25 липня по 29 серпня 2019 року, згідно з Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 24 червня 2019 року № 107/зп-19 був проведений кваліфікаційний іспит для 370 кандидатів на посаду суддів

місцевих судів з числа осіб, що не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді, який складався з письмового анонімного тестування та анонімного письмового практичного завдання з написання проекту судового рішення зі спеціалізації відповідного місцевого суду (загального, адміністративного та господарського суду).

Результати анонімного тестування оприлюднювались Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у день його складення. За результатами анонімного тестування до написання анонімного письмового практичного завдання було допущено 368 кандидатів.

29 серпня 2019 року завершився кваліфікаційний іспит, але результати перевірки практичних завдань й досі залишилися не визначеними.

Водночас, відповідно до орієнтовного графіку процедура добору для 370 кандидатів мала бути завершена 30 липня 2019 року шляхом формування кадрового резерву на посаду судді місцевого суду.

Однак, в процесі реформування судової системи України 16.10.2019 Верховною Радою України прийнято Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування" № 193-ІХ, який, серед іншого, передбачає формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів за новою конкурсною процедурою.

В той же час, другим пунктом розділу Прикінцеві та перехідні положення Закону № 193-ІХ від 16.10.2019 року встановлено, що з дня набрання чинності цим Законом повноваження членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України припиняються, а керівник секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України призначається за результатами конкурсу з урахуванням вимог закону.

07.11.2019 року з набуттям чинності Закону № 193-ІХ від 16.10.2019 повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України припиненні.

Законом № 193-ІХ від 16.10.2019 не було визначено перехідного періоду на час запровадження в дію законодавчих змін.

Конституційний Суд України у рішенні від 11.03.2020 № 4-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16.10.2019 № 193-ІХ, «Про Вищу раду правосуддя» від 21.12.2016 № 1798-VIII зазначив, що зміна частиною першою статті 94 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» №1402 кількісного складу та суб'єктів призначення членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України **без запровадження відповідного перехідного періоду призвела до зупинення виконання конституційних функцій щодо добору та оцінювання суддів, неможливості здійснення Вищою радою правосуддя її окремих конституційних повноважень, а також створила істотні перешкоди для**

функціонування ефективного судочинства та в окремих випадках унеможливила реалізацію права кожного на доступ до правосуддя, як вимог принципу верховенства права.

У пункті 25 Висновку Європейської комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія) № 969/2019 щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування, наголошено на тому, що розпуск ВККС призводить до повної зупинки процедури призначення на посади в судах першої та другої інстанцій, та що у цих судах необхідно терміново заповнити понад 2000 вакансій, деякі з яких взагалі не працюють через відсутність суддів.

Також, у цьому пункті було наголошено на необхідності "перехідного періоду" до заміни членів ВККС, задля уникнення шкідливого втручання у критичний момент процесу судової реформи.

Однак, на сьогодні відсутня законодавча відповідь на те, хто має виконувати функції Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у період її формування. І вже досить тривалий час дане питання не вирішується. Водночас, Конституційним Судом України констатовано, що жоден інший орган чи установа не уповноважені здійснювати конституційні функції добору та оцінювання суддів. Також, Венеціанською комісією та Конституційним Судом України наголошено на необхідності реалізації конституційних функцій щодо добору суддів у перехідний період.

Звертаємо Вашу увагу на те, що минуло вже більше року з моменту складення кандидатами «Добору 2017 року» з числа осіб, що не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді, кваліфікаційного іспиту. Написані практичні роботи мали б бути перевірені Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, однак до припинення її повноважень перевірено лише 60 письмових робіт з 1028.

Після припинення повноважень колишнього складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, нажаль "Добір 2017" у складі 367 кандидатів не просунувся ні на крок, оскільки й досі на законодавчому рівні не вирішено питання формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

За цих обставин кандидати, які пройшли прозору процедуру добору за європейськими стандартами та склали кваліфікаційний іспит, мали правомірні очікування щодо реалізації свого права на проходження процедур, необхідних для зайняття посади судді, зараз перебувають у стані невизначеності через припинення повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Одночасно, є розуміння того, що найближчим часом Вища кваліфікаційна комісія суддів України сформована не буде, оскільки очевидним є той факт, що для її формування, спершу необхідно прийняття змін до Закону, в частині процедури формування Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, лише після чого почнеться сама процедура формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Як відомо, наразі на розгляді у Верховній Раді України перебуває Законопроект №3711, яким передбачено процедуру обрання нових членів зазначеного органу. Однак, залишається відкритим питання чи буде останній прийнятий найближчим часом, оскільки його прийняття в першому читанні вже планувалося на попередній сесії Верховної Ради України в липні 2020 року. Крім того, законопроект № 3711 направлено до Венеціанської комісії для отримання висновку, якого наразі немає.

У разі прийняття Законопроекту № 3711, залишається також відкритим питання строків формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, оскільки Законопроект № 3711 не передбачає таких строків та першочергових завдань оновленого складу цього важливого для судової реформи органу.

Наведені обставини відтермінують на невизначений час процедуру завершення добору суддів у місцеві суди, внаслідок чого продовжує існувати кадровий голод в місцевих судах, який з часом загострюється. Так, станом на осінь 2020 році в країні дефіцит суддівських кадрів складає 32%, унаслідок чого налічується близько 2000 вакантних посад судді місцевого суду, і їх заповнення лише кандидатами з числа 457 осіб, що є переможцями оголошеного конкурсу на зайняття вакантних посад суддів місцевих загальних судів згідно Рішення ВККС України від 2 липня 2019 року № 108/зп-19, не вирішить проблеми, оскільки, на момент проведення конкурсу за участю останніх в 17-ти судах України, конкурси не відбулися, а в деяких судах вакансії навіть не відкривалися. Проте, динаміка кадрового голоду продовжує зростати, що пов'язано з відставками діючих суддів. При цьому, дефіцит кадрів у судах може збільшитися вдвічі, адже не варто забувати про 30% суддів, які мають, на теперішній час, право на відставку. На сьогодні, в 91 суді правосуддя здійснює лише один суддя та 2 суди не здійснюють правосуддя взагалі.

Європейська Комісія "За демократію через право" (Венеційська Комісія) у пункті 48 Висновку щодо внесення змін до законодавства, яке регулює діяльність Верховного Суду та органів суддівського врядування, від 9 грудня 2019 року № 969/2019 звернула увагу, що "... підхід повинен полягати в тому, щоб спочатку реформувати нижчі інстанції та заповнити ці вакансії... В іншому випадку доступ до суду, відповідно до статті 6 ЄКПЛ, буде серйозно уповільнений".

Викладене викликає гостру необхідність забезпечення завершення добору оголошеного 03.04.2017 з числа близько 600 кандидатів, з яких 367 кандидатів, які не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді.

Саме тому, більшість кандидатів на посаду судді з добору 2017 року, підтримує прийняття Верховною Радою України Законопроекту № 4055 та вважає, що пропозиція тимчасового виконання повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Вищою радою правосуддя є конструктивним інструментом часткового вирішення проблеми дефіциту кадрів в місцевих судах.

Вирішення проблеми кадрового дефіциту суддів у місцевих судах у спосіб запропонований в Законопроекті № 4055 ми вважаємо легітимним, оскільки Конституційним Судом України та Венеціанською комісією наголошено на необхідності реалізації конституційних функцій щодо добору суддів у перехідний період і, на нашу думку, така реалізація є можливою шляхом уповноваження Вищої ради правосуддя на тимчасове виконання таких функцій, шляхом прийняття відповідних змін до Закону, оскільки п. 9 ч. 1 ст. 131 Конституції України передбачено здійснення Вищою радою правосуддя інших повноважень визначених Конституцією та Законами України.

Крім того, в засобах масової інформації керівництво Вищої ради правосуддя неодноразово наголошувало на тому, що Вища рада правосуддя готова взяти на себе функції Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

З урахуванням вищевикладеного просимо Вас:

1) при розгляді на засіданні комітету Верховної Ради України з питань правової політики Законопроекту № 4055, яким пропонується внести зміни до Закону України «Про судоустрій та статус суддів України» та деяких законів України щодо заповнення вакантних посад суддів місцевих судів врахувати вищевикладену позицію кандидатів на посади суддів місцевих судів з числа осіб, що не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді;

2) надати можливість кандидатам на посади суддів місцевих судів з числа осіб, що не мають трирічного стажу роботи на посаді помічника судді бути присутніми на засіданні комітету Верховної Ради України з питань правової політики при розгляді Законопроекту № 4055.